

Sygn. akt III AUa 1977/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 sierpnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska

Sędziowie: SSA Dorota Rzeźniowiecka

SSA Anna Rodak (spr.)

Protokolant: sekretarz sądowy Małgorzata Matusiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 sierpnia 2016 r. w Ł.

sprawy **M. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Ł.**

o emeryturę

na skutek apelacji M. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 4 sierpnia 2015 r. sygn. akt VIII U 3644/14

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1977/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 września 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł., na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., poz. 43 ze zm.) oraz ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), odmówił M. K. prawa do emerytury. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że do dnia 1 stycznia 1999 r. nie został udowodniony wymagany 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. ZUS przyjął za udowodnione na dzień 1 stycznia 1999 r. 29 lat, 2 miesiące i 18 dni stażu sumarycznego, w tym 7 lat, 3 miesiące i 12 dni stażu pracy w szczególnych warunkach.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł ubezpieczony, żądając jej zmiany poprzez przyznanie prawa do emerytury. Skarżący podniósł, że wykonywał pracę w szczególnych warunkach w okresie od 1 grudnia 1981 r. do 31 grudnia 1992 r. na stanowisku starszego mistrza zmianowego oraz od 1 stycznia 1993 r. do 31 grudnia 1998 r. na stanowisku mistrza, mimo iż nie otrzymał za te okresy świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Ubezpieczony wskazał, że czynności przez niego wykonywane zostały ujęte wykazie A dziale XIV pkt 24 w zw. z pkt 16 rozporządzenia, gdyż wykonywał bezpośredni nadzór nad pracą wykonywaną w kanałach remontowych, przy naprawie pojazdów szynowych, nadzorował i kierował podległymi brygadami, pracującymi w kanałach, w ruchu ciągłym, przy naprawie pojazdów szynowych oraz utrzymywał tabor w stałej gotowości technicznej do wyjazdu .

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 4 sierpnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołanie od powyższej decyzji.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało oparte na następujących ustaleniach faktycznych:

W dniu 15 września 2014 r. M. K., urodzony (...), złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. Ubezpieczony jest członkiem OFE i wniósł o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE na dochody budżetu państwa.

M. K. był zatrudniony w Miejskim Przedsiębiorstwie (...) w Ł., w okresie od 22 listopada 1972 r. do 31 grudnia 1992 r., w wymiarze pełnego etatu, na następujących stanowiskach: od 22 listopada 1972 r. do 28 lutego 1977 r. na stanowisku ślusarza taboru szynowego, od 1 marca 1977 r. do 30 listopada 1981 r. na stanowisku ślusarza warsztatowego, od 1 grudnia 1981 r. do 31 grudnia 1992 r. na stanowisku mistrza zmianowego. Ubezpieczony korzystał z zasiłku chorobowego w okresie od 19 listopada 1991 r. do 5 grudnia 1991 r.

W trakcie powyższego okresu zatrudnienia skarżący wykonywał pracę w szczególnych warunkach na stanowisku mechanika zatrudnionego wyłącznie w kanałach remontowych w okresie od 22 listopada 1972 r. do 28 kwietnia 1977 r. oraz od 27 stycznia 1979 r. do 30 listopada 1981 r., przy czym stanowiska w zakładzie zostały określone jako: ślusarz taboru szynowego, a następnie ślusarz warsztatowy.

Wnioskodawca jest zatrudniony w Miejskim Przedsiębiorstwie (...) Spółka z o.o. od 1 stycznia 1993 r. i nadal, w wymiarze pełnego etatu na stanowisku mistrza. Odwołujący korzystał z zasiłku chorobowego w okresach: od 25 marca 1994 r. do 21 kwietnia 1994 r., od 6 sierpnia 1997 r. do 15 sierpnia 1997 r., od 20 kwietnia 1999 r. do 7 maja 1999 r., od 23 września 2002 r. do 28 września 2002 r., od 1 marca 2004 r. do 5 marca 2004 r., od 4 stycznia 2005 r. do 21 stycznia 2005 r., od 20 stycznia 2009 r. do 24 stycznia 2009 r., od 25 maja 2009 r. do 31 maja 2009 r., od 23 lutego 2010 r. do 8 marca 2010 r., od 5 stycznia 2011 r. do 15 stycznia 2011 r., od 5 listopada 2012 r. do 19 listopada 2012 r., od 9 stycznia 2013 r. do 27 stycznia 2013 r., od 13 listopada 2013 r. do 31 grudnia 2013 r., od 1 stycznia 2014 r. do 21 lutego 2014 r.

Pracodawca zaświadczył, że w okresie od 1 stycznia 1993 r. do nadal wnioskodawca nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach.

Mimo, iż skarżący ubiegał się o otrzymanie świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach za okresy od 1 grudnia 1981 r. do 31 grudnia 1992 r. oraz od 1 stycznia 1993 r. do 31 grudnia 1998 r., to pracodawca odmówił wnioskodawcy wystawienia świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach, stwierdzając że ubezpieczony wykonywał również inne czynności niż praca przy nadzorze.

Z dniem 1 grudnia 1981 r. wnioskodawca otrzymał angaż na stanowisko starszego mistrza zmianowego.

Wnioskodawcy jako starszemu mistrzowi zmianowemu podlegały: brygady przeglądowe i naprawcze oraz brygady pomocnicze.

Ubezpieczony otrzymał pisemny zakres obowiązków na stanowisku starszego mistrza zmianowego obejmujący takie czynności jak m.in.: organizowanie pracy podległych pracowników w sposób zapewniający należyte wykorzystanie maszyn i urządzeń oraz planowe wykonanie zadań; zatrudnienie i kontrolowanie pracowników zgodnie z ich kwalifikacjami faktycznymi i potrzebami produkcyjnymi; organizowanie i kontrolowanie stanowisk pracy, instruowanie pracowników o sposobie wykonania powierzonych zadań, udzielanie rad i wskazówek; sprawdzanie obecności pracowników na stanowiskach pracy w ciągu całej zmiany oraz niedopuszczenie do pracy osób w stanie nietrzeźwym lub niezdolnych do pracy; kontrolowanie zapisów w dokumentacji zarobkowej podległych pracowników; dopilnowanie regularnego i odpowiedniego zaopatrzenia wszystkich stanowisk pracy w niezbędne surowce, narzędzia i materiały oraz kontrolowanie celowości ich zużyciu; uczestniczenie w technicznym odbiorze wagonów po remoncie; uczestniczenie w technicznym odbiorze wagonów po remoncie; niezwłoczne usuwanie awarii i wysyłanie pociągów na trasę celem zmniejszenia strat wozokilometrów; udział w poawaryjnym badaniu wozów tramwajowych.

Wnioskodawca jako starszy mistrz zmianowych był uprawniony m.in. do: przedstawienia wniosków kierownikowi wydziału w sprawie przyjmowania i zwalniania z pracy pracowników zatrudnionych na powierzonym odcinku pracy; wydawanie poleceń pracownikom podległym w sprawie realizacji zadań produkcyjnych; ustalanie harmonogramów pracy dla podległych pracowników; samodzielne decydowanie o rozdziale zadań i wykorzystaniu narzędzi na kierowanym odcinku; udzielanie podległym pracownikom zwolnień z części dnia pracy; ustalanie dni wolnych od pracy w zamian za przepracowane niedziele, święta i wolne soboty; wydawanie opinii o podległych pracownikach; przedkładanie wniosków o zmniejszeniu i zwiększeniu podległym pracownikom wysokości premii; udzielanie ustnych upomnień; przedstawianie wniosków kierownikowi wydziału o udzieleniu kary upomnienia lub kary nagany podległym pracownikom za naruszenie regulaminu pracy.

W zakładzie pracy obowiązywał trójzmianowy system pracy od 6 do 14, od 14 do 22, od 22 do 6. Było 6-8 kanałów remontowych. Na zajezdni było zatrudnionych łącznie 4 mistrzów zmianowych, którym podlegały 4 brygady. Oprócz tego zakład zatrudniał 1 mistrza obiektu.

Od 1 kwietnia 1987 r. wnioskodawca świadczył pracę w ruchu ciągłym przy czterobrygadowej organizacji pracy, co oznacza że w ciągu dnia 3 brygady pracowały na 3 kolejnych zmianach a 1 brygada odpoczywała. Ubezpieczony nadzorował prace, rozdzielał je pomiędzy podległych sobie pracowników, sprawdzał wykonanie pracy oraz nadzorował pracowników, określał zadania wykonywane przez pracowników i rozpisywał plan pracy. Skarżącemu podlegała m.in. brygada ślusarzy i elektryków. Te osoby zajmowały się naprawami bieżącymi, awaryjnymi oraz przeglądami. Elektrycy i ślusarze pracowali w kanałach remontowych. Mniej doświadczeni pracownicy wykonywali prostsze naprawy takie jak naprawa drzwi czy wymiana foteli. W trakcie nocnej zmiany wnioskodawcy podlegała także brygada zajmująca się naprawą pantografów oraz bezpieczników. Skarżącemu podlegał brygadzysta pracujący, którego wnioskodawca nadzorował. Brygadzysta nie kontrolował pracy wykonywanej przez pozostałych pracowników.

Prace ślusarskie polegały na: wymianie silników, hamulców szynowych oraz regulacji.

Elektrycy (elektromonterzy) zajmowali się przeglądem instalacji elektrycznych np. przetwornic, układu świateł, musieli posiadać odpowiednie uprawnienia. Wykonywali również prace poza kanałami remontowymi np. przy naprawie.

Ubezpieczonemu podlegało bezpośrednio również 2 pracowników magazynu. Gdy była potrzeba, to wnioskodawca wydawał polecenia pracownikom warsztatu i wykorzystywał ich pracę. W warsztacie pracowali lakiernicy, ślusarze i elektrycy.

Wnioskodawcy podlegał także pracownik („przetokowy”) pracujący na tzw. przetoce, który zajmował się wymianą ślizgaczy i przetaczaniem wagonów. Jego praca nie zaliczała się do pracy w szczególnych warunkach.

Odwołującemu podlegała pracowniczka, zwana „rozdzielczą”, zajmująca się pracami biurowymi, takimi jak wypisywanie raportów dziennych. Pracę tę wykonywała w swoim kantorku.

W sporadycznych sytuacjach brygada wnioskodawcy zajmowała się naprawami wewnątrz wagonów.

Ubezpieczony pracował w ubraniu roboczym. Wykonywał pracę w małym oddzielnym pomieszczeniu – kantorku, mieszczącym się obok kanałów przeglądowych. Skarżącemu podlegało 13-18 osób. Nie wszyscy pracownicy podlegli wnioskodawcy wykonywali pracę w szczególnych warunkach.

Skarżący przy użyciu swojej pieczętki i podpisu stwierdzał gotowość wagonów do eksploatacji co zajmowało około 10 minut dziennie.

Wnioskodawca nie był mistrzem pracującym, więc co do zasady nie pracował w kanałach remontowych ze swoją brygadą. Jeśli brakowało ludzi, np. na skutek choroby pracowników, to skarżący pracował bezpośrednio w kanale remontowym, przy wymianie hamulców szynowych i wymianie silników.

Czasami ubezpieczony uczestniczył w jazdach próbnych wagonów.

Wnioskodawca kontrolował końcowy efekt pracy swoich podwładnych. był odpowiedzialny za wykonaną przez pracowników pracę. Skarżący miał wpływ na wysokość premii pracowników.

Na koniec dnia pracy skarżący sporządzał protokół opisujący wykonane przez brygadę czynności.

Łącznie czynności związane z pracami biurowymi zajmowały wnioskodawcy od pół godziny do godziny dziennie, około 10 % czasu pracy.

Praca wnioskodawcy na stanowisku mistrza, po przekształceniu Miejskiego Przedsiębiorstwa (...) w spółkę z o.o., niczym się nie różniła od pracy na stanowisku mistrza zmianowego.

Wnioskodawca był odpowiedzialny za stan techniczny tramwajów, które dopuszczał do jazdy.

Sąd powołał się na regulację zawartą w art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U z 2009 r. Nr 153, póź. 1227 z późn. zm.) wg której ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

W myśl ust. 2 art. 184 emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod

warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Z przepisu art. 32 ust. 1 wynika, że możliwe jest wcześniejsze przejście na emeryturę przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Przy czym w myśl art. 32 ust. 1a pkt. 1 przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Zasady przechodzenia na wcześniejsze emerytury oraz wykazy stanowisk do tego uprawniających określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., nr 8, póź. 43 z późn. zm.).

Według treści § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn;
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Powołany wykaz wskazuje wszystkie te prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego. Dodatkowo § 1 ust. 2 rozporządzenia stanowi, iż właściwi ministrowie, kierownicy urzędów

centralnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B.

W wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w dziale XIV pod póź. 24 wymieniona została „kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”.

W załączniku nr 1 do zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego w dziale XIV pod póź. 24 wymieniona została „kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie:

pkt. 1) stanowiska pracy, na których prace wykonywane są w warunkach szczególnych - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przy stanowisku wymienionym w wykazie”.

Stosownie zaś do treści § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach w nim określonych są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest - w myśl § 2 ust. 2 - świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach wystawione według określonego wzoru lub świadectwo pracy, w którym zakład pracy stwierdza charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których jest uzależnione przyznanie emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

W ocenie Sądu, na gruncie ustalonego stanu faktycznego sprawy, wnioskodawca nie udowodnił żadnego dodatkowego okresu pracy w szczególnych warunkach, ponieważ w spornym okresie, nie wykonywał kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżyniersko-technicznego na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Odwołującemu bowiem podlegali zarówno pracownicy wykonujący pracę w szczególnych warunkach jak i brygada pomocnicza, a nawet pracownicy umysłowi, więc nie można uznać, iż na oddziale skarżącego jako podstawowe wykonywane były prace w szczególnych warunkach.

Wnioskodawca był zatrudniony od 1 grudnia 1981 r. do 31 grudnia 1992 r. na stanowisku mistrza zmianowego (starszego mistrza zmianowego) oraz od 1 stycznia 1993 r. i nadal na stanowisku mistrza w Miejskim Przedsiębiorstwie (...) w Ł. (obecnie Miejskim Przedsiębiorstwie (...) Sp. z o.o.). Praca na tych stanowiskach przez cały sporny okres zatrudnienia niczym się nie różniła.

Ubezpieczony nadzorował prace, rozdzielał je pomiędzy podległych sobie pracowników, sprawdzał wykonanie pracy oraz nadzorował pracowników.

Skarżącemu podlegała: brygada ślusarzy i elektryków, którzy co do zasady wykonywali pracę w szczególnych warunkach. Oprócz tego ubezpieczonemu, jak wynika z zeznań świadków oraz dokumentacji osobowej, podlegała brygada pomocnicza. Do niej zaliczali się mniej doświadczeni pracownicy, którzy wykonywali prostsze naprawy takie jak naprawa drzwi czy wymiana foteli. W trakcie nocnej zmiany wnioskodawcy podlegała także brygada zajmująca się naprawą pantografów oraz bezpieczników. Ponadto ubezpieczonemu podlegało bezpośrednio również 2 pracowników magazynu, a także pracownik („przetokowy”) pracujący na tzw. przetoce, który zajmował się wymianą ślizgaczy oraz pracowniczka umysłowa, zwana „rozdzielczą”, zajmująca się pracami biurowymi, takimi jak wypisywanie raportów dziennych, w swoim kantorku. Gdy była potrzeba, to wnioskodawca wydawał polecenia pracownikom warsztatu i korzystał z ich pracy.

Sąd wywiódł, iż wnioskodawcy oprócz grupy pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach, podlegała znaczna grupa pracowników niepracujących w szczególnych warunkach takich jak: pracownik zwany „przetokowym”, pracownicy wykonujący prostsze naprawy drzwi i foteli, brygada zajmująca się naprawą pantografów

oraz bezpieczników, 2 pracowników magazynu, pracowniczka umysłowa zwana „rozdzielczą” oraz sporadycznie pracownicy warsztatu, brygada naprawiająca pantografy i bezpieczniki, kiedy pracował na nocnej zmianie.

Dodatkowo Sąd wskazał, że w sporadycznych sytuacjach brygada wnioskodawcy zajmowała się naprawami wewnątrz wagonów. Elektrycy (elektromonterzy) wykonywali również prace poza kanałami remontowymi np. przy naprawie oświetlenia. Nadto wnioskodawca nie był mistrzem pracującym, więc co do zasady nie pracował w kanałach remontowych ze swoją brygadą.

Nie uszło uwadze Sądu, że zakład pracy wystawił wnioskodawcy świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach za okres pracy na stanowiskach ślusarza taboru szynowego oraz ślusarza warsztatowego a odmówił wystawienia za okresy pracy na stanowisku starszego mistrza zmianowego i mistrza. Oznacza to, że zdaniem zakładu pracy czynności wykonywane przez skarżącego w spornym okresie nie kwalifikują się jako praca w szczególnych warunkach. Stanowisko zakładu pracy ma w niniejszej sprawie znaczenie pomocnicze.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie.

Apelacje od powyższego rozstrzygnięcia wniósł ubezpieczony zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego tj. art. 184 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zw. z pkt 24 w zw. z pkt 16 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia, poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że:

- sprawowanie nadzoru i kontroli również nad pracownikami, którzy nie świadczyli pracy w szczególnych warunkach, wyklucza możliwość uznania, że wnioskodawca spełnił przesłanki przewidziane w pkt 24 w zw. z pkt 16 działu XIV wykazu A, gdy tymczasem ustawodawca wskazał w powyższym przepisie, że chodzi o kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżynierijno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie. Ustawodawca nie użył zatem sformułowania „na oddziałach i wydziałach, w których były wyłącznie prace wymienione w wykazie, a zatem nie zostało wykluczone, że wśród pracowników podległych wnioskodawcy, mogli znaleźć się również tacy, którzy nie świadczyli pracy wskazanej w pkt 16 w/w wykazu A. Najważniejsze w ocenie skarżącego jest ustalenie czy na hali remontowej w zajezdni tramwajowej, gdzie dokonywano jedynie remontów, przeglądów i usuwania awarii wozów tramwajowych, co musiało się odbywać w kanałach remontowych ze względu na specyficzną budowę tramwajów, wykonywanie pracy wskazanej w pkt. 16 wykazu A, było niezbędne dla osiągnięcia celu postawionego temu oddziałowi, który nadzorował wnioskodawca. Innymi słowy czy istnieje kwalifikowana relacja między profilem oddziału, czyli hali remontowej, a pracami polegającymi na naprawie pojazdów szynowych w kanałach remontowych. Wtedy możemy mówić, że prace wykonywane w szczególnych warunkach były pracami podstawowymi na tym oddziale, na którym wnioskodawca był mistrzem;

- wykonywanie przez wnioskodawcę czynności administracyjno-biurowych, mimo że były immamentnie związane ze sprawowaniem kontroli i dozoru, uniemożliwia zakwalifikowanie tego nadzoru, jako pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy;

- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, polegająca na przyjęciu, iż wnioskodawca wykonywał prace administracyjno-biurowe poza oddziałem, podczas gdy jako mistrz zmianowy przez cały czas przebywał na hali napraw wraz z podległymi mu pracownikami. Również „kantorek”, o którym mówi Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, gdzie wnioskodawca zajmował się czynnościami biurowymi, znajdował się na hali remontowej, tuż przy kanale nr 8. Pomieszczenie to znajdowało się zatem, na oddziale, na którym były wykonywane prace w warunkach szczególnych, a nie poza oddziałem, jak to przyjął Sąd Okręgowy.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie emerytury, na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z powoływanym rozporządzeniem oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny, zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew wywodom apelacji, Sąd pierwszej instancji wydał trafne rozstrzygnięcie, które znajduje uzasadnienie w prawidłowo ustalonym stanie faktycznym sprawy oraz treści obowiązujących i powołanych w uzasadnieniu wyroku, przepisach prawa materialnego.

Spór w niniejszej sprawie sprowadza się do tego czy wnioskodawca legitymuje się 15 letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a zatem czy spełnia jedną z niezbędnych przesłanek nabycia prawa do emerytury. Wnioskodawca okres stażu szczególnego, uznanego przez organ rentowy usiłował uzupełnić okresem zatrudnienia w Miejskim Przedsiębiorstwie (...) w Ł. oraz jego następcy prawnego Miejskim Przedsiębiorstwie (...)- Spółka z o.o. od dnia 1 stycznia 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku, na stanowisku mistrza tj. na stanowisku wymienionym w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lipca 1987 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze w (Dz. U. 1983 r. nr 8 poz. 43 ze zm.) Dziale XIV tj. prace różne, poz. 24 - kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno - techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Niewątpliwie zaliczenie tego okresu do stażu szczególnego przy bezspornym okresie zaliczonym przez organ rentowy w wymiarze 7 lat, 3 miesięcy i 12 dni, dawałoby wnioskodawcy sumaryczny okres 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do podniesionych w apelacji zarzutów procesowych, stwierdzić należy, iż bezpodstawnie wywodzi apelujący, że zebrany przed sądem pierwszej instancji materiał dowodowy, uzasadniał przyjęcie odmiennych, od poczynionych przez Sąd Okręgowy, ustaleń faktycznych oraz wyprowadzonych wniosków, mianowicie, że ubezpieczony spełnił także przesłankę stażu szczególnego.

Podkreślenia wymaga, że ocena materiału dowodowego dokonana przez Sąd pierwszej instancji w powyższym zakresie była wszechstronna. Sąd Okręgowy prawidłowo poddał kontroli zaświadczenie pracodawcy stwierdzające, iż wnioskodawca w spornym okresie nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach. Zaświadczenie to zostało zakwestionowane przez wnioskodawcę, z przytoczeniem stosownej argumentacji. W świetle powyższego Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe nakierowane na weryfikację prawidłowości wystawionego zaświadczenia, poprzez treść dokumentacji pracowniczej jak i poprzez powołane osobowe źródła dowodowe. Takie działanie sądu, było poprawne, albowiem zaświadczenie pochodzące od pracodawcy, nie jest dokumentem urzędowym, może być kwestionowane przez organ rozpoznający wniosek o emeryturę jak i pracownika i powinno być w pierwszej kolejności weryfikowane poprzez treść dokumentacji pracowniczej, a jeżeli jest to niewystarczające, możliwe jest prowadzenie weryfikacji także poprzez osobowe źródła dowodowe. (patrz - SN wyrok z 13 września 2011 roku (...) 107/11 legalis nr 461854). W związku z powyższym, kwestia wystawienia przez pracodawcę zaświadczenia, iż wnioskodawca w spornym okresie nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach, nie jest okolicznością przesądzającą w zakresie uznania, czy wnioskodawca spełnił przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury w obniżonym wieku.

W przedmiotowej sprawie, bezspornym jest, że pracodawca odmówił wnioskodawcy wystawienia świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach, twierdząc, że w spornym okresie ubezpieczony zatrudniony na stanowisku mistrza tj. stanowisku, które może być zakwalifikowane jako prace z wykazu A dział XIV poz.24

wykonywane na oddziałach i wydziałach w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie A dział IV poz. 19, wykonywał również inne czynności niż praca przy nadzorze.

Podnoszone w sprawie wątpliwości w zakresie oceny charakteru pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych, jako świadczonej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy zostały wyjaśnione w ramach przeprowadzonego przed sądem pierwszej instancji postępowania dowodowego w tym z zeznań świadków oraz wnioskodawcy. Sąd Okręgowy dokonał niewadliwej oceny przeprowadzonych dowodów, wyjaśniając motywy, dla których uznał ich wiarygodność, której prawidłowości apelacja nie kwestionuje. W całokształcie zebranego przed sądem pierwszej instancji materiału dowodowego, w pełni uprawione jest przyjęcie Sądu pierwszej instancji, iż brak jest podstaw do zakwalifikowania pracy wykonywanej przez wnioskodawcę, w spornym okresie, jako pracy z wykazu A dział XIV poz. 24 w wymiarze wymaganym do uwzględnienia jej w stażu szczególnym uprawniającym do emerytury z art. 184 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zaakcentować należy, że sposób kwalifikowania czynności z zakresu kontroli i dozoru, jako prac wymienionych pod poz. 24 w dziale XIV wykazu A, analizowany był w judykaturze wielokrotnie. Na uwagę zasługuje w szczególności wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2013r., I UK 184/13 (LEX nr 1448473), w motywach którego wymienione zostały warunki, jakim odpowiadać musi dozór inżynieryjno-techniczny, aby został uznany za pracę w warunkach szczególnych w znaczeniu prawnie relewantnym. Przede wszystkim powinien być sprawowany „na oddziałach i wydziałach”, a więc bezpośrednio w określonym, skonkretyzowanym środowisku pracy, w którym istnieje narażenie na czynniki o znacznej szkodliwości dla zdrowia lub powodujące znaczny stopień uciążliwości pracy albo wymagające wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia; powinien on dotyczyć prac zgodnych z wykazami prac w szczególnych warunkach zawartymi w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983r. i wykonywanych bezpośrednio przez osoby, nad którymi sprawowany jest dozór; musi też być wykonywany stale, a nie okazjonalnie, jak też w pełnym wymiarze czasu pracy. Przy czym dozór ten musi być dozorem bezpośrednim wykonywanym na stanowiskach na których jest wykonywana praca w szczególnych warunkach tak aby występowało tożsame narażenie dozoru i podwładnego na czynniki szkodliwe występujące na stanowisku pracy. (patrz- SN wyrok z 8 grudnia 2008 roku (...) 107/08 ; SA (...) wyrok z 23 października 2012 roku III AUa 999/12 - legalis).

Okoliczności faktyczne przedmiotowej sprawy nie pozwalają zaś na uznanie, że wnioskodawca w okresach spornych wykonywał pracę odpowiadającą wymienionym wymaganiom.

Słusznie podnosi apelant, że pracownicy podlegający kontroli wnioskodawcy wykonywali prace na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie A w/w rozporządzenia. Jednakże całokształt wykonywanych zadań przez wnioskodawcę nie dawał podstawy do uznania, że czynności o których mowa w dziale XIV poz.24 wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W pierwszej kolejności podnieść należy, iż apelujący błędnie utożsamia halę napraw, w której znajdowały się kanały remontowe z oddziałem czy też wydziałem, w którym jako podstawowe wykonywane są prace zaliczane do prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, o których mowa w dziale XIV poz. 16 tj. prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych. Ustawodawca bowiem wyraźnie stanowi, iż do prac, o których mowa pod poz. 16 działu XIV, należy zaliczyć jedynie prace wykonywane w kanałach remontowych, a zatem to kanały remontowe, a nie hala, na której są one usytuowane, są „oddziałem” czy też „wydziałem”, w rozumieniu powołanej regulacji prawnej.

Wnioskodawca w ramach zatrudnienia zajmował się kontrolą pracowników zatrudnionych nie tylko w kanałach remontowych na stanowiskach ślusarzy czy też elektromonterów, ale również poza kanałami tj. elektryków wykonujących prace np. przy wymianie oświetlenia, naprawie pantografów oraz bezpieczników, ślusarzy (mniej doświadczonych), którzy zajmowali się wymianą drzwi czy foteli, pracowników magazynu, pracowników warsztatu, przetokowego, który na tzw. przetocze zajmował się wymianą ślizgaczy i przetaczaniem wagonów, pracownicą zwaną „rozdzielczą” zajmującą się pracami biurowymi takimi jak wypisywanie raportów dziennych, której obowiązki przejął po 3-4 latach od objęcia stanowiska mistrza. Nadto ubezpieczony wykonywał szereg prac organizacyjnych

i biurowych tj. rozdzielał prace pomiędzy podległych pracowników, rozpisывał plan pracy, sporządzał protokół opisujący wykonane przez brygadę czynności. Czasami ubezpieczony uczestniczył w jazdach próbnych.

W świetle powyższych, szczegółowych ustaleń co do obowiązków pracowniczych wnioskodawcy, za bezzasadne uznać należy zarzuty naruszenia prawa procesowego, bowiem zasadnicze okoliczności, dotyczące określenia zajmowanego stanowiska i charakteru obowiązków pracowniczych wnioskodawcy nie były sporne. Spór dotyczył w możliwości zakwalifikowania tej pracy, jako wykonywanej na stanowisku wymienionym przez prawodawcę w wykazie prac w warunkach szczególnych.

Zasadnie Sąd Okręgowy uznał, że brak jest podstaw do przyjęcia takiej kwalifikacji pracy wnioskodawcy. Skoro wnioskodawcy podlegali zarówno pracownicy wykonujący prace w szczególnych warunkach (prace w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów szynowych) jak i brygada pomocnicza (przetokowy, pracownicy magazynu, warsztatu, ślusarze i elektrycy wykonujący prace poza kanałem remontowym), pracownik biurowy (rozdzielcza), a także przy uwzględnieniu, iż wykonywał on szereg innych zadań w zakresie swoich obowiązków nie związanych z bezpośrednią kontrolą i dozorem nad pracami wykonywanymi bezpośrednio w kanałach remontowych, słusznie Sąd Okręgowy stwierdził, że M. K. nie wykonywał pracy odpowiadającej warunkom określonym w dziale XIV poz. 24 wykazu A załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983r., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nie można bowiem pominąć okoliczności, że część czynności była wykonywana przez wnioskodawcę, poza oddziałem czy też wydziałem tj. poza kanałami remontowymi, na których panują warunki szkodliwe dla zdrowia. Tymczasem prawo do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze stanowi w systemie emerytalnym uprawnienie wyjątkowe, związane z ujemnym oddziaływaniem zdrowotnym warunków pracy na pracownika, co uzasadnia przyjęcie wcześniejszego wieku emerytalnego. Zgodnie z § 2 rozporządzenia z dnia 4 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) okresy pracy uzasadniające prawo do świadczenia emerytalnego to okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywana jest stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Wykonywanie pracy w pełnym wymiarze czasu obowiązującym nie budzi kontrowersji i każdorazowo odnosi się do ustalonego w sprawie stanu faktycznego. W orzecznictwie przyjmuje się, że tylko okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Taki sam warunek odnosi się do wymagania stałego wykonywania takich prac, co oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku) lub periodyczne, a nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia. Podkreślenia wymaga, że Sąd Okręgowy dochodząc do kwestionowanych w apelacji wniosków powołał się na obszernie przytoczone orzecznictwo sądowe. Trafnie zaakcentowane zostało stwierdzenie, że jeśli czynności ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynierijno-technicznego wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z określoną w pkt 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) kontrolą lub dozorem inżynierijno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu, niezależnie od tego ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji. Jednakże czynności ogólnie pojętego nadzoru lub kontroli w procesie produkcji, to wyłącznie te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Czym innym jest zaś wykonywanie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowaniem dozoru inżynierijno-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji. Wykonywanie takich czynności w ramach zakresu obowiązków na danym stanowisku pracy uniemożliwia

sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a w konsekwencji wyłącza zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach (por wyrok SN z dnia 24 września 2009 roku w sprawie II UK 31/09 (LEX nr 559949) oraz z dnia 6 grudnia 2007 roku w sprawie III UK 62/07 (LEX nr 375653); wyrok SA w Białymstoku z dnia 22 sierpnia 2012 roku, III AUa 374/12 LEX nr 1217658). W uzupełnieniu dodać można, że charakterystyka pracy polegająca na dozorze inżynieryjno-technicznym lub kontroli o której mowa w poz. 24 działu XIV wykazu A załącznika do rozporządzenia jest szeroko komentowana w orzecznictwie sądowym i potwierdza przyjęta przez Sąd Okręgowy kwalifikację wykonywanej przez ubezpieczonego pracy. Przykładowo można jedynie powołać wyrok z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09 (LEX nr 509022), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że czynności dozoru inżynieryjno-technicznego lub kontroli, wymienione w poz. 24 działu XIV wykazu A załącznika do rozporządzenia, to czynności wykonywane w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim dozorze i kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Odstępstwa od tej reguły mogą dotyczyć czynności ściśle związanych ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część lub innych krótkotrwałych przerw w narażeniu na działanie takich czynników spowodowanych np. udziałem w koniecznym szkoleniu. Tak więc w celu rozstrzygnięcia rozważanego problemu konieczne jest odróżnienie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowanym dozorem inżynieryjno-technicznym, stanowiących jego immanentną cechę, od czynności, które nie pozostają w żadnym związku z tym dozorem i stanowią dodatkowe obowiązki pracownicze (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990). Wynika więc z powyższego, że pomimo wykonywania pewnych czynności w warunkach nienarażających bezpośrednio na szkodliwe dla zdrowia czynniki, można uznać, że dana osoba wykonuje pracę stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, jeżeli są to czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego immanentną cechę (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 marca 2010 r., II PK 258/09). Ponadto w wyroku z dnia 5 października 2011 r., II UK 48/11 Sąd Najwyższy przyjął, że zaliczenie okresu pracy do uprawnień przewidzianych w rozporządzeniu nie jest uzależnione od tego ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni nadzór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji (zob. także powołane tam orzeczenia Sądu Najwyższego).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy zważyć wypada, że wykonywanie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego nie wpływa negatywnie na ocenę pracy w szczególnych warunkach o ile stanowią jego integralną część. Jednakże wnioskodawca, wykonywał szereg czynności niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji, w znacznym wymiarze czasowym, co uniemożliwiało mu sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a ta okoliczność w konsekwencji wyłącza możliwość zaliczenia takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach.

Mając powyższe na uwadze za chybione uznać należy zarówno procesowe, jak i materialne zarzuty naruszenia prawa.

Skoro wnioskodawca nie wykonywał, w spornym okresie, pracy w warunkach szczególnych, tym samym nie udowodnił 15-letniego okresu takiej pracy na dzień 1 stycznia 1999 roku, toteż nie spełnił warunków nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W tym stanie rzeczy, nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji Sąd drugiej instancji z mocy art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.